

Eugeniusz Weron

Biuletyn teologii laikatu

Collectanea Theologica 77/3, 115-122

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN TEOLOGII LAIKATU (119)

ZAWAROŚĆ: I. Świeccy w adhortacji *Sacramentum caritatis*; II. Chrześcijańska misja w dziedzinie sportu*.

I. ŚWIECCY W ADHORTACJI *SACRAMENTUM CARITATIS*

Posynodalna adhortacja Benedykta XVI na temat Eucharystii została skierowana do biskupów, kapłanów i diakonów, do zakonników i zakonnice oraz do wszystkich wiernych. Wśród tych ostatnich papież ma na uwadze przede wszystkim ogół świeckich wiernych. Jednak stosunkowo rzadko w adhortacji zwraca się osobno do świeckich (jak np. w nr 79).

Przedstawiając cel adhortacji, papież zapewnia, że uwzględni głosy Ojców synodalnych i pragnie „w obecnym dokumencie polecić nade wszystko, by lud chrześcijański pogłębił więź istniejącą pomiędzy tajemnicą eucharystyczną, akcją liturgiczną oraz nową służbą duchową wynikającą z Eucharystii jako sakramentu miłości” (nr 3). Papież wskazuje przy tej okazji treściowy związek adhortacji ze swoją pierwszą encykliką *Deus caritas est*. W rzeczy samej ten związek jest bardzo widoczny.

Eucharystia i rodzina

W pierwszej części, *Eucharystia, tajemnica wiary*, Benedykt XVI omawia Eucharystię jako tajemnicę wiary Kościoła w jej relacji do Trójcy Najświętszej jako nowe przymierze, wraz z szczególnym zaakcentowaniem roli Ducha Świętego w życiu i duchowości Kościoła. Omawiając chrześcijańskie wtajemniczenie we wspólnotę kościelną, dostrzega i podkreśla szczególną rolę chrześcijańskiej rodziny (nr 19). „W pracy duszpasterskiej na drodze wtajemniczenia należy zawsze angażować rodzinę (...) Tu chciałbym podkreślić znaczenie pierwszej Komunii św. U wielu wiernych ten dzień pozostaje słusznie na zawsze w pamięci” (*tamże*).

W adhortacji został szczegółowo przedstawiony stosunek Eucharystii do wszystkich pozostałych sakramentów Kościoła. W odniesieniu do sakramentu małżeństwa,

* Redaktorem Biuletynu teologii laikatu jest Eugeniusz Weron SAC, Otwock.

papież mocno wyakcentował oblubieńczy charakter Eucharystii i jej związek z tym sakramentem. Z małżeństwa bowiem powstaje rodzina – jako Kościół domowy. Tak więc, rodzina staje się „podstawową przestrzenią życia Kościoła, szczególnie ze względu na jej decydującą rolę w chrześcijańskim wychowaniu dzieci” (nr 27). W tym kontekście Synod zalecił szczególne uznanie dla misji kobiety w rodzinie i społeczeństwie. Jest to misja, której należy bronić, strzec oraz popierać (*tamże*).

W świetle tej wewnętrznej relacji między małżeństwem, rodziną i Eucharystią zostały obszernie omówione obecnie bardzo ważne sprawy, jak: Eucharystia i jedność małżeństwa (nr 28) oraz nierozzerwalność małżeńskiego węzła (nr 29). Zwłaszcza ta druga kwestia została obszernie wyeksponowana w kontekście współczesnych zagrożeń, a w szczególności rozwodów i związków niesakramentalnych. Jest to „prawdziwa plaga w dzisiejszych społecznych stosunkach” (*tamże*). W adhortacji ponowiono i potwierdzono wcześniejsze zarządzenia Kościoła w tej sprawie. Chodzi tu, m.in., o duszpasterską troskę o osoby żyjące w niesakramentalnych związkach.

Mając na uwadze złożoność kulturowego kontekstu, adhortacja zaleca „dołożyć maksymalnej troski duszpasterskiej w przygotowanie nowożeńców” do małżeństwa (*tamże*). Od należytego przygotowania – jak mówi praktyka – w dużej mierze zależy spistość małżeńskiego węzła.

W drugiej części noszącej tytuł *Eucharystia, tajemnica celebrowana*, zalecono m.in. „aby prezbiterzy, diakoni i wierni świeccy zdobywali coraz pełniejsze zrozumienie głębokiego sensu obrzędów i tekstów liturgicznych i dzięki temu byli prowadzeni do czynnego i owocnego udziału w sprawowaniu Eucharystii” (nr 39). Zwrócono też uwagę na obrzęd znaku pokoju podczas mszy. W naszych czasach tak bardzo naznaczonych konfliktami, ten gest nabiera szczególnego znaczenia. Kościół coraz wyraźniej dostrzega błaganie Chrystusa o dar pokoju i jedności dla Kościoła, ale również i dla całej ludzkiej rodziny. Ojcowie synodalni zauważyli jednak przy tej okazji, że „dla zachowania klimatu właściwego dla celebracji konieczna jest powściągliwość w stosowaniu tego gestu, co nie odbiera mu nic z jego wysokiej wartości, ograniczając się na przykład do przekazania tego znaku jedynie tym, którzy stoją obok” (nr 49). Chodzi tu o uniknięcie pewnego zamieszania i rozproszenia uwagi wiernych przed przyjęciem Komunii św. Aby go uniknąć, Benedykt XVI postanowił zwrócić się do odpowiednich dykasterii, by zbadały możliwość umiejscowienia znaku pokoju w innym momencie celebracji, np. przed przygotowaniem darów na ołtarzu (por. przyp. 150). Jest to swoista nowość i papieska niespodzianka.

Również pewną nowością jest zapowiedź możliwości zmian w formule zakończenia *Ite missa est*. W tych słowach zawiera się nie tylko „rozesłanie” wiernych, ale przede wszystkim „misja”. W związku z tym „może się okazać użyteczne dostarczenie odpowiednich, zatwierdzonych tekstów modlitwy nad ludem oraz koń-

cowego błogosławieństwa, które wyjaśnia ten związek pomiędzy Mszą św. a chrześcijańską misją” (nr 51).

Najwięcej zaleceń i wskazań ukierunkowanych wprost i bezpośrednio do świeckich znajdujemy w trzeciej części adhortacji *Eucharystia – misterium życia*. Wskazano tu na eucharystyczną formę i formację życia chrześcijańskiego. W numerze 79 zamieszczono tekst *Eucharystia i wierni świeccy*. Czytamy: „Chrześcijanie świeccy na mocy Chrztu i Bierzmowania oraz wzmocnieni Eucharystią są wezwani, by żyć radykalną nowością wprowadzoną przez Chrystusa w powszechne warunki. Winni oni podtrzymywać pragnienie, by Eucharystia wyciskała coraz głębsze piętno na ich codziennej egzystencji, sprawiając, by byli w swym środowisku pracy oraz w całym społeczeństwie rozpoznawalnymi świadkami” (*tamże*). Papież kieruje szczególną zachętę do rodzin, „by czerpały moc z tego sakramentu. Do małżonków i rodziców, by przyjmowali potomstwo oraz wypełniali wychowawcze zadania, tworząc jakby uprzywilejowaną przestrzeń, w której działanie Eucharystii ukazuje pełny sens ludzkiego życia. W ten sposób świeccy realizują właściwe sobie powołanie „do świętości w świecie” (*tamże*).

Fundamentalne wartości

Omawiając eucharystyczną spójność i konsekwencje życia chrześcijańskiego, papież zaakcentował szczególną odpowiedzialność tych, którzy z racji pozycji społecznej czy politycznej podejmują decyzje w dziedzinie fundamentalnych wartości, takich jak szacunek i obrona życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci, jak rodzina oparta na małżeństwie mężczyzny i kobiety, wolność wychowywania dzieci oraz promocja dobra wspólnego we wszystkich jego formach. Podkreślono tutaj z naciskiem: „Te wartości nie podlegają negocjacom” (nr 83). Dlatego katolicy politycy oraz ustawodawcy powinni się czuć szczególnie przyznaglani przez swoje prawe sumienie, by wspierać prawa inspirowane przez te wartości oparte na ludzkiej naturze. „To wszystko ma obiektywny związek z Eucharystią” (*tamże*). Wskazania te są szczególnie aktualne w odniesieniu do toczącej się w Polsce debaty w sprawie zmiany konstytucji RP. Warto tu zaznaczyć, że jest to problem ciągle aktualny w prawodawstwie Unii Europejskiej. Jasne i mocne stanowisko w tej sprawie wyrażone w encyklice *Evangelium vitae* znalazło zdecydowane poparcie i potwierdzenie w omawianej adhortacji Benedykta XVI.

W teście adhortacji papież ponownie wraca do myśli o misyjnym wymiarze Eucharystii: „Kościół autentycznie eucharystyczny jest Kościołem misyjnym” (nr 84). Wynika z tego dla wszystkich wiernych obowiązek dawania świadectwa (nr 85). Podkreślenie tego wewnętrznego związku między Eucharystią a misją domaga się ciągłego wychowania wszystkich do pracy misyjnej, której ośrodkiem jest głoszenie Jezusa jedynego Zbawiciela świata (nr 86).

Spoleczne konsekwencje

Jest oczywiste, że tajemnica i kult Eucharystii mają także wymiar społeczny. Benedykt XVI cytuje tu słowa ze swej encykliki *Deus caritas est*: „Mistyka tego sakramentu ma charakter społeczny, bowiem zjednoczenie z Chrystusem jest jednocześnie zjednoczeniem ze wszystkimi, którym On się daje. Nie mogę mieć Chrystusa tylko dla siebie; mogę do Niego należeć tylko w jedności z wszystkimi, którzy już stali się lub staną się Jego” (nr 89). Kto więc uczestniczy w Eucharystii, powinien angażować się w budowanie pokoju i do przeciwstawiania się terroryzmowi, korupcji ekonomicznej oraz wyzyskowi seksualnemu (por. *tamże*).

Należy też zwalczać upokarzające nierówności ekonomiczne, „które wołają do nieba” (Jk 5, 4). Nie można milczeć wobec tworzonego coraz to nowych obozów dla uchodźców w różnych częściach świata. Jest to wyzwanie dla całej ludzkości, bowiem połowa kosztów wydawanych obecnie na zbrojenia mogłaby wystarczyć na trwałe usunięcie nędzy i ubóstwa (nr 90). Należy wytrwale pracować nad budowaniem cywilizacji miłości. Chrześcijanie od początku swej historii starali się dzielić dobrami oraz pomagać ubogim. Jałmużna, którą się zbiera podczas zgromadzeń liturgicznych, jest żywym przypomnieniem tego obowiązku. Współczesne kościelne instytucje dobroczynne, a zwłaszcza Caritas, wykonują cenną posługę pomocy ludziom potrzebującym.

Tajemnica Eucharystii uzdalnia nas i przynagla do odważnego angażowania się w realizację wskazań społecznej nauki Kościoła. Szczególnie świeccy chrześcijanie, uformowani w szkole Eucharystii są wezwani do bezpośredniego podejmowania swej odpowiedzialności politycznej i społecznej. W tym celu konieczna jest należyta formacja świeckich (nr 91).

Aby rozwinąć głęboką duchowość eucharystyczną, zdolną do podjęcia znaczącego wpływu na społeczeństwo, trzeba, by chrześcijanie mieli świadomość, że czynią to w imieniu całego stworzonego świata. Wynika z tego obowiązek ekologicznej troski o zachowanie dóbr przyrody, by świat mógł pozostać godnym mieszkaniem dla całego rodu ludzkiego.

Pod koniec swej adhortacji Benedykt XVI zapowiedział opracowanie kompendium na temat Eucharystii. „Życzyłbym sobie, aby ten dokument mógł się przyczynić do tego, by Pamiątka Paschy Pana stawała się z każdym dniem coraz bardziej źródłem i szczytem życia i misji Kościoła” (nr 93).

* * *

Mając przed oczyma treść adhortacji – oprócz zapowiedzianego kompendium – można zauważyć, że dokument ten wnosi niewiele nowości czy zmian w dotych-

czasowym nauczaniu i w praktyce kościelnej. Tego zresztą chyba nikt nie oczekiwał. Papież wspominał wprawdzie o możliwości niewielkich zmian odnośnie do znaku pokoju i zakończenia celebracji eucharystycznej, ale realizacja tych zapowiedzi wydaje się czymś bardzo odległym w czasie. Chodzi tu bowiem o zmiany w obowiązującym rycie mszalnym, a z tym wiążą się duże trudności.

Niewątpliwie miłym zaskoczeniem w tego typu dokumencie jest dostrzeżenie i podkreślenie roli świeckich chrześcijan.

Eugeniusz Weron SAC, Otwock

II. CHRZEŚCIJAŃSKA MISJA W DZIEDZINIE SPORTU

Papieska Rada ds. Świeckich opublikowała akta dwudniowego międzynarodowego seminarium na temat *Świat sportu, jako dziedzina chrześcijańskiej misji*¹. Seminarium zostało zorganizowane przez nowo powstałą sekcję tejże Papieskiej Rady: Kościół i Sport. Ustanowienie tej sekcji jak i dwudniowe seminarium stanowią pewną historyczną nowość w ramach urzędów i działalności Stolicy Świętej. Dlatego akta tego seminarium, które zostały opublikowane w języku angielskim i włoskim w drugiej połowie 2006 r., zasługują na uwagę i odnotowanie w naszym biuletynie.

Celem tego seminarium było wstępne rozpoznanie ogromnej dziedziny sportu, o ile możliwe, we wszystkich jego aspektach. Chodziło o to, aby dać Kościołowi ogólny pogląd na możliwości ewangelizacyjne w tym sektorze, jak też ukazać trudności i niebezpieczeństwa, które obecnie istnieją w świecie sportu oraz wskazać środki zaradcze.

Główne tematy

Pierwszy dzień seminaryjnego spotkania specjalistów był poświęcony roli sportu w życiu współczesnych ludzi. Stwierdzono, że fenomen sportu ma obecnie zasięg globalny. Rozpatrywano to zjawisko w wielu aspektach: od strony antropologicznej, kulturowej, wychowawczej i etycznej.

W słowie wstępnym abp Stanisław Ryłko, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Świeckich, zwrócił uwagę na coraz bardziej wzrastającą rolę sportu w życiu świata, wskazał na związane z nim dodatnie i ujemne zjawiska. Zauważył, że sport staje się jakby swoistą religią, ze swoimi obrzędami, kapłanami i wyznawcami. Kościół ze swoją zbawczą misją nie może stać na uboczu. W tym kontekście Jan Paweł II

¹ Pontificium Consilium Pro Laicis, *The World of Sport Today*, Rzym 2006.

zalecił Papieskiej Radzie utworzenie nowej sekcji: Kościół i Sport. Realizując papieskie wskazanie, już po jego śmierci zorganizowano to inauguracyjne seminarium na temat: *Dzisiejszy sport, jako teren chrześcijańskiej misji*. Wspomniana sekcja ma być – według zamierzeń Jana Pawła II – punktem odniesienia dla wszystkich narodowych i międzynarodowych katolickich organizacji sportowych oraz swoim „obserwatorium” światowego sportu w aspekcie ewangelizacji, która jest fundamentalnym prawem i obowiązkiem Kościoła.²

Pierwszy referat w ramach prac seminarium wygłosiła Maria Aiello – specjalistka w zakresie prawa sportowego w Europejskiej Szkole Ekonomii, i autorka książki, pt. *Viaggio nello Sport attraverso i secoli* (2004). Prelegentka przedstawiła w zarysie dzieje sportu, poczynając od starożytnej Grecji, przez średniowiecze i czasy nowożytne, z szczególnym uwzględnieniem współczesności. Zwróciła uwagę m.in. na aktualne zagrożenia, jak komercjalizacja i upolitycznienie sportu. Uwzględniła w zarysie także nauczanie ostatnich papieży o sporcie. Zauważyła ponadto możliwości nawiązywania przyjaznego dialogu między kulturami, religiami i narodami przez różnorakie kontakty oraz sportowe imprezy.

Następny referat, *Ku etyce sportu we współczesnej kulturze* przedstawił Dietmar Mith, profesor teologii moralnej w uniwersytecie w Tybindze. Ukazał w zarysie chrześcijańskie wartości sportu oraz podstawowe zasady, na których opiera się współczesna wiedza o nim. Zwrócił uwagę na sport, jako środek pomocniczy ludzkiego rozwoju oraz na kontekst sportu z solidarnością, wolnością, z kulturą i wspólnym dobrem. Zauważył także i negatywne aspekty postmodernistycznej kultury w sporcie, jak przesadny kult ciała, sukcesu i konsumpcji oraz komercjalizacji sportu. Ale jednocześnie wskazał na etyczne zasady i możliwości uzdrowienia istniejących anomalii.

Ogólnym tematem popołudniowej dyskusji panelowej były *Problemy i wyzwania w dzisiejszym sporcie*. Uczestnicy panelu rozpracowywali bardziej szczegółowo problemy zasygnalizowane przez referentów. Wprowadzenia do panelowej dyskusji dokonał jezuita o. Vincent Capuano, specjalista od koszykówki, wykładowca uniwersytetu di Salta w Argentynie. Kolejno zabierali głos znawcy problematyki sportowej: prof. Clark Power, z uniwersytetu Notre Dame w USA, mówił na temat *Sport i business*. Elaine Rakman z uniwersytetu Brock w Kanadzie, omówiła zagadnienie: *Przemoc w sporcie*. Fabrizio Maffei, dziennikarz telewizji RAI Sport TV, przedstawił zagadnienie *Sport i media*, a dr Pasquale Bellotti, wykładowca uniwersytetu Sapienza oraz Papieskiego Ateneum Regina Apostolorum *Sport i doping*. Na zakończenie panelu przemówił przewodniczący Włoskiego Centrum Sportowego (Centro Sportivo Italiano) na temat: *Środki odnowy sportu i na-*

² Por. *tamże*, s. 9.

dzieja przyszłości. Szczególniejszą uwagę zwrócił na tradycyjne, włoskie ośrodki sportowe, związane z oratoriami przy parafiach.

Drugi dzień pracy seminaryjnej został zapoczątkowany wykładem mons. Carlo Mazza, dyrektora Urzędu Turystyki, Sportu i Czasu Wolnego przy Włoskiej Konferencji Biskupów. Tematem wykładu było: *Nauczanie (magisterium) Kościoła o sporcie*. Prelegent zauważył, iż w ciągu ubiegłego stulecia, papieże ponad 200 razy zabierali głos w sprawach sportu. Papież Pius X wypowiadał się trzy razy; Pius XII – 20 razy; Paweł VI – 35 razy; Jan Paweł II ponad 120 razy. Świadczy to dobitnie o wzrastającym zainteresowaniu Kościoła tą dziedziną życia. Wypowiedzi papieskie, jako oficjalne magisterium Kościoła, stanowiły podstawowy punkt odniesienia do dalszej debaty o sporcie. C. Mazza zachęcił uczestników do dalszych przemyśleń i zastosowań papieskiego nauczania do konkretnych problemów sportu i jego odniesień do głównego zadania Kościoła, jakim jest ewangelizacja.

Właśnie ta relacja sportu do „nowej ewangelizacji” stała się dominantą dyskusji panelowej w drugim dniu obrad. Dyskusję zapoczątkował Norbert Müller, długoletni konsultor Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, profesor uniwersytetu Guttenberga w Moguncji. W swej wypowiedzi nawiązał do relacji Ewangelii z kulturą, co „stanowi bez wątpienia dramat naszego czasu”³. Kolejni dyskutanci panelu powracali do tej podstawowej relacji w różnych jej aspektach i w praktycznych zastosowaniach. Clement Schertzinger, przewodniczący Międzynarodowej Federacji Wychowania i Sportu (FICEP), omówił temat *Katolickie zrzeszenia sportowe*, a Arturo Salas, trener narodowej kadry piłkarskiej w Chile *Chrześcijańska obecność w instytucjach sportowych*. Ks. Fortunato Frezza, kapelan zawodowej drużyny piłkarskiej Roma, mówił na temat: *Kapelani sportu zawodowego*, a ks. Bernhard Maier, salezjanin, kapelan olimpijskiej drużyny Austrii: *Olimpijscy kapelani*. Ks. Hans Gerd Schütt, kapelan olimpijskiej drużyny Niemiec oraz komisarz niemieckiej Konferencji Biskupów ds. Sportu, przedstawił temat: *Duszpasterstwo w działalności sportowej*.

W dyskusji zwracano uwagę na ludzki i chrześcijański oraz duchowy wymiar wychowania młodzieży. Stwierdzono przy tej okazji m.in., że dzieci spędzają na katechizacji przeciętnie ok. 20 godzin, podczas gdy 200 godzin rocznie, zgodnie z programem, poświęcają zajęciom i grom sportowym. Dotyczy to parafialnych oratoriów i szkół katolickich.

Pod koniec drugiego dnia pracy seminaryjnej zabrał głos o. Kevin Lixey LC. Przedstawił on – zapewne na użytek sekcji Kościół i Sport – cele i zadania, jakie trzeba będzie realizować. W świetle obrad tegoż seminarium jawią się przed nową sekcją dwie płaszczyzny działania: płaszczyzna akademicka w zakresie zgłębiania

³ *Tamże*, s. 119.

nauki Kościoła o sporcie oraz płaszczyzna działań w kierunku opracowania możliwie „najlepszych praktycznych wskazań pastoralnych”⁴, które mają być realizowane na szczeblu lokalnym. Z kolei bp Josef Clemens, zamykając prace dwudniowego seminarium, stwierdził, że najpilniejszym zadaniem dla sekcji Kościół i Sport będzie poszukiwanie możliwie najlepszych sposobów rozwiązywania problemów przemocy i dopingiu w sporcie. Może się to dokonywać tylko na bazie „zdrowej antropologii osoby”⁵.

Niektóre uwagi

Należy pogratulować Papieskiej Radzie, że udało się jej zgromadzić i pozyskać do swoich celów wielu kompetentnych specjalistów. Uobecniłi oni różne instytucje i zespoły osób związanych z działalnością sportową: studentów, wykładowców, trenerów, kierowników zrzeszeń sportowych i katolickich dzieł apostolatu, jak też i przedstawiciele konferencji biskupów: Austrii, Węgier Niemiec, Włoch i Polski. Pozwoliło to na dokładniejsze rozpoznanie aktualnej sytuacji w świecie sportu oraz możliwości duszpasterstwa w tej dziedzinie.

Szczególniejszym celem tego seminarium było określenie podstawowych zadań dla działalności sekcji Kościół i Sport w aspekcie jej posługi ewangelizacyjnej i pastoralnej. Przy tej okazji uświadomiono sobie faktyczny stan i zasięg trudności i niebezpieczeństw zagrażających ruchowi sportowemu oraz możliwości zastosowania odpowiednich środków zaradczych. Głównym środkiem zaradczym pozostaje wychowanie osoby ludzkiej do pełni rozwoju we wszystkich wymiarach. Kościół może służyć wszechstronną pomocą, jako „ekspert od spraw ludzkich”. Zwrócił na to uwagę Benedykt XVI w czasie audiencji generalnej (21 IX 2005), pozdrawiając drużynę piłkarską: „Sport, jeśli jest praktykowany z poszanowaniem własnych reguł, staje się ważnym środkiem wychowawczym oraz przekazicielem wartości ludzkich i duchowych”. Papież obszerniej wypowiedział swe poglądy w orędziu do uczestników XX Olimpiady Zimowej w Turynie (8 II 2006), wskazując na „Wcielo-
ne Słowo, które oświeca każdy wymiar ludzkiej działalności, łącznie ze sportem”⁶.

Abp Stanisław Ryłko wyraził przekonanie, że przez nowo utworzoną sekcję dokonuje się bardziej oficjalne wejście na teren sportu, jako „pole misji dla chrześcijan”⁷. Jest oczywiste, że jest to miejsce uprzywilejowane przede wszystkim dla działalności chrześcijańskiego laikatu.

Eugeniusz Weron SAC, Otwock

⁴ Por. *NEWS*, Pontifical Council for the Laity, 2006 nr 12, s. 12.

⁵ *Tamże*.

⁶ Cyt. *The World of Sport*, s. 11.

⁷ *Tamże*.